

SLOVENSKI OBRTNIK

Izhaja 1. in 15. vsa-
kega meseca.

Cena za celo leto K 6.—
za pol leta K 3.—
za četrt leta K 1.60

Glasi lo

„Deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug“

Cena oglasom: Tristopna petlitvrsta: 1 krat 12 vin., 2 krat 10 vin.,
3 krat 8 vin., za večkrat primeren popust.

Rokopisi se pošiljajo ured-
ništvu „Slov. obrtnika“ v
Ljubljani, Tržaška cesta 33,
naročnina in oglasi pa na-
slové: Engelbert Franchetti
v Ljubljani, Jurčičev trg 3.

Št. 9.

V Ljubljani, dné 1. maja 1906.

Leto I.

Kranjska politika in obrtniki.

I.

Ob času, ko se nam kažejo velike izpremembe glede volilnega reda in političnega položaja v naši državi in še posebej na Kranjskem, mora tudi naš list zavzeti kako stališče. Toda kakšno, vprašujete obrtniki, naj li potegnemo z narodnonapredno ali slovensko ljudsko stranko? Odgovor je čisto lahek: niti z eno, niti z drugo, obrtniki lahko imamo svojo politiko in svojo stranko. V interesu našega stanu je le eno mogoče, postaviti se moramo le na obrtniško stališče, imeti moremo le obrtniško stranko.

Kajneda, to je tako jasno kakor beli dan, toda vendar tako težko, da so bile vse naše besede doslej takorekoč brezvspešne. Zaman smo stavili obrtnikom pred oči, kako bi bila velika organizacija slovenskih obrtnikov koristna za obrtni stan, koliko bi se lahko napravilo z združenimi močmi za povzdigo obrtnega stanu! Res je, da smo v tem kratkem času vzbudili zanimanje ter zdramili nekatere zaspance, toda od pozitivnega vspeha še nismo prišli.

Ne kaže nam torej drugega nego, da ostrejšje nastopimo in da v listu fotografiramo različne vrste naših obrtnikov, katere lahko razdelimo v več razredov. Začeli bomo od spodaj gori.

V najspodnjo kategorijo kar se tiče stanovske zavednosti moramo šteti one male obrtnike po vasicah naše dežele, ki izvršujejo obrt le kot postransko opravilo. Njih glavno opravilo je poljedelstvo, od katerega se pravzaprav žive. Od teh obrtnikov je za stanovsko organizacijo malo ali nič pričakovati. Tudi politično niso toliko izobraženi, da bi imeli samostojno mišljenje, kajpada z izjemami, ki veljajo itak povsod, ne da bi tega posebej navedli. Omenjeni obrtniki se tudi najbolj branijo zadrug.

V naslednjo kategorijo prištevamo obrtnike po večjih vaseh in krajih, ki se res žive od svojega obrta in ki so bolj izobraženi, ker so kot pomočniki tudi malo pogledali po svetu. Ti se zavedajo svojega stanu in se tudi zanimajo za razvoj obrtniškega stanu. Od teh smo dobili za list še največ priznanja in bodrila in naše mnenje je, da bi bili ti lahko opora in kontingent obrtne organizacije.

Toda večina teh je preveč navezana na svoj obrt, preveč odvisna od njega, tako da za druge stvari ne utegne delati. To mislimo namreč v tem zmislu, da so gmotno slabo podprti in da jim ravno skrajno neugoden gmotni položaj ne dopušča, da bi mogli moralno in denarno podpirati stanovsko organizacijo. Vedno delo in skrbi jih tako more, da postanejo brezbrizni za vse, kar se okrog njih godi.

Ostali obrtniki te kategorije, ki so v boljšem gmotnem položaju, bi pa lahko kakor zgoraj rečeno bili za organizacijo obrtnikov najboljša opora. Njih napaka je le ta, da se premalo brigajo za obrtniške interese in da premalo čitajo stanovske liste. Tem polagamo na srce, naj se pridno naročujejo na naš list ter ga razširjajo med stanovske tovariše. Le s tem, da se pridno udeležujejo vsega našega stremljenja po enotnem združenju, da čitajo naše članke ter se ravnajo po naših navodilih, se jim bo vcepila oziroma prešla v meso in kri ona stanovska zavednost, ki jo je treba v veliki meri slovenskemu obrtniku, ako hoče kaj doseči. Tem priporočamo v prvi vrsti, da delujejo za našo organizacijo, kakor smo jo že v raznih člankih opisali v našem listu.

Končno omenjamo še zadnjo vrsto obrtnikov, katerih je največ v Ljubljani. To so po večini vobče in tudi stanovsko najbolj izobraženi in pričakovati bi bilo, da se tudi najbolj potegujejo za stanovske interese. A temu ni tako. Nekateri so prvič „prenobel“, da bi se družili s stanovskimi tovariši, ki so manj premožni in manj imoviti. Govoril sem v Ljubljani z takim obrtnikom (krojačem), ki mi je na očitjanje, zakaj ni naročnik „Slov. obrtnika“ in zakaj se nič ne briga za stanovsko organizacijo, odgovoril: „Jaz že ne pojdem na noben shod in se ne udeležim nobene prireditve, kajti prvič nočem biti s takimi skupaj, kakor so nekateri moji soobrniki in drugič pa mislim, da itak ne bo nič pomagalo. Tudi zadružnih zborov se ne udeležujem, ker se nočem sestati s takimi berači. Dobil bom še par delavcev in proglasil bom lahko tovarniško podjetje, da mi potem ne bo treba biti član zadruga.“

Taki obrtniki so seveda „prenobel“ in če se jim dobro godi, si mislijo: da se le meni dobro godi, drugim če se ali ne! Da bi pomagali soobrnikom do boljšega položaja, jim še na misel ne pride. Dobro, na take obrtnike mi ne apeliramo in jih ne maramo med seboj, za take mora vsak zaveden obrtnik imeti le zaničevanje!

Drugi obrtniki zopet, ki bi lahko s svojimi izkušnjami in izobrazbo jako veliko delovali v obrtniške namene, so pa tako zagrizeni v strankarsko politiko, da se s stanovsko politiko niti ne utegnejo pečati. Njim je v prvi vrsti stranka, potem šele stanovski interesi. Lahko jim sicer prisojamo toliko razsodnosti, da izpoznajo važnost besed: najprej stan, potem šele politika, a vseeno se ne ravnajo po tem. Z našega stališča je to jako obžalovati, ker bi ti kakor rečeno lahko veliko storili za obrtni stan, kajti manjka nam

delavcev in še ti, ki bi bili zmožni, se odtegujejo delu, ker posvečajo ves svoj čas strankarski politiki.

Le malo je torej obrtnikov, ki so zavedni in ki delajo v prid stanu in v zboljšanje stanovskega položaja. Ti so se zbrali okrog „Slov. obrtnika“, ter delajo na uresničenju ideala vsakega obrtnika; na dosego skupne organizacije vseh slovenskih obrtnikov. Tem bo gotovo vsak hvaležen za njih trud in požrtvovalnost in s temi besedami jim hočemo le dati pogum za nadaljnje delo. Dobička in morda niti hvaležnosti ne bodo imeli od tega, a vendar naj se ne strašijo truda. Veliko je vseeno takih, ki jim bodo pripoznali zasluge, pa tudi če ničesar nimajo od svojega stremjenja, imajo vsaj zavest, da so storili svojo dolžnost. Kaj takega more le malokateri obrtnik reči, zlasti kar se tiče dela za stanovski prosep.

V prihodnji številki se hočemo bolj dotakniti naslova temu članku. R.

Kako pospešuje država mali obrt.

(Konec.)

A. Prepustitev strojev obrtom za obdelovanje lesa. Rokodelsko izvrševano mizarstvo se more le iztežka vzdrževati poleg veleobrtov, ker je ravno pri tem obrtu delo s stroji v mnogem oziru cenejše in natančnejše nego ročno delo. Obrtni pospeševalni urad že dalje časa obrača svojo pozornost na ustanovitev zadrugh delavnic za obdelovanje lesa in je osnoval že izdatno število takih vršb, ki se pečajo zlasti s stavbnim mizarstvom, in to večinoma z dobrim uspehom.

Več teh delavnic je bilo treba v malo letih povečati, da morejo zadoščevati vsem zahtevam. Pri ureditvi takih delavnic se ozira pospeševalni urad zlasti na ugodno razdelitev prostora in na prikladno postavitev strojev. Nevarnosti, da bi se pripetila nezgoda, se kolikor moči izkuša izogniti. Zategadelj so transmisije večinoma pod zemljo in so napravljene primerne varstvene naprave. Obrtni pospeševalni urad pa preskrbi po razmerju vsote, dovoljene po c. kr. trgovinskem ministrstvu, le potrebne stroje z opremo, to je motorje in njih dovod (priklep na plinovo ali električno napeljavo), stroje za obdelovanje lesa in dvoje orodnih priprav, transmisije in jermenje, in poskrbi naposled, da se naprava postavi in spravi v tir. Dalje poučuje delovodja obrtnega pospeševalnega urada zadrughne člane ali stalno pomočniško osebje v ravnanju s stroji, in to brezplačno najdalje 14 dni. Med člani takih delavnih zadrug so bili izvečine absolventi dunajskih mojstrskih tečajev. — Vsa stavbna in pomožna dela pa je oskrbeti zadrugi sami.

V tesni zvezi s temi delovnimi zadrugami so večjidel surovinske zaloge (surovinske zadruge) za skupni nakup lesa. Taka podjetja imajo navadno mnogo uspeha. Tudi skupne prodajalnice (zaloge pohištva itd.) so včasih združene z delavnimi zadrugami.

Povprečno znašajo stroški takih prepustitev strojev 12.000 do 18.000 K.

B. Prepustitev strojev obrtom za obdelovanje kovine. Posebno prospešna se je izkazala prepustitev strojev za malo železarsko industrijo, ki se izvršuje že od davnih časov v nekaterih krajih na Avstrijskem. Ti obrti, ki vsi izdelujejo takozvane množinske predmete (Massenartikel), delajo večinoma po zastarelih delovnih načinih; navezani

glede prodaje svojih izdelkov na veletrgovino, trpe mnogo vsled konkurence inozemstva in domačih tovarov. V kovinski industriji za posameznega obrtnika ni vedno lahka stvar, poslužiti se strojnega dela. Stroji in orodje za množinsko izdelovanje so dragi, čeravno sila pospešni; posamezen obrtnik si jih težko more nabaviti in jih izrabiti. Skupna vršba v kaki zadrugh delavnici pa omogočuje te stroje primerno rabiti. Tej skupini „prepustitev“ pripadajo nekatere izmed najboljšešnih akcij, uvedenih po obrtnem pospeševalnem uradu.

Tudi tukaj je važna osnova surovinskih in prodajalnih zadrug. Ravno v železarski in kovinski stroki je moči z nakupom večjih množin surovega blaga doseči znatnih koristi. Prodajalna zadruga pa tudi laže ugotovi zahtevam modernega kupčijstva nego pa posamezen obrtnik, zlasti kar se tiče povzdige prevedbe po primernih naznanilih v prikladnih časopisih in nastavitve potnikov in zastopnikov.

C. Prepustitev strojev oblačilnim obrtom. Obrtnim združbam te skupine so se do l. 1901. v 90 primerih prepustili stroji, in sicer črevljarjem, jermenarjem, sedlarjem, krojačem, klobučarjem in krznarjem. Največ strojev se je dovolilo črevljarskim zadrugam. Ne gre pa tu navadno za ureditev večjih mehaničnih vršb, ampak za preskrbitev času primernih specijalnih strojev, in sicer tako za izdelavo zgornjih delov kakor za pripravljala dela in spodnje dele. Izmed strojev za izdelavo zgornjih delov so za skupno porabo posebno pripravni stroji za izdelovanje gumbnic, prešivni stroji za težko blago in ročni stroji različnih vrst. Med stroji za pripravo spodnjih delov je omeniti valjičnega in prebijalnega stroja (Walz- und Stanzmaschine). Valjični stroj prinaša črevljarju tudi za izdelovanje naročniškega dela znatnih koristi, ker prihranja trudapolno zamudno tolčenje usnja, poraba prebijalnega stroja pa se izplača radi dragega prebijača (Stanzmesser) le pri izdelavi množinskega blaga (Massenwaren). Za manjše obrate jako porabni so tudi cepilni stroji za usnje (Lederspaltmaschinen).

Izmed strojev za prireditev spodnjih delov so se osobito ob početku obrtne pospeševalne akcije v velikem številu izdali prešivni stroji za spodnje dele (Durchnämmaschinen), ki se rabijo zlasti pri izdelovanju vojaških del. Ker pa je število prepuščenih strojev te vrste že tako veliko, da bi bilo ž njimi mogoče izvršiti več nego vso malemu obrtu v izdelavo prepuščeno množino vojaških črevljev bo odslej moči dajati le omejeno število takih strojev. Za izdelovanje civilnih črevljev so mali obrtniki do sedaj malo rabili prešivne stroje za spodnje dele, vendar pa so v zadnjem času nekatere zadruge ta pripomoček z uspehom uvedle tudi za izvršitev založnega in naročniškega dela.

Tem trem obrtnim strokam so se dovolili stroji v večjem številu, v manjšem številu pa tudi še nekaterim drugim obrtom (tkalcem, lončarjem, pekom, mlinarjem i. dr.)

Dobave za armado.

Vršba s stroji omogočuje ali pravzaprav zahteva proizvodbo v večji meri, ker bi se sicer ne mogli pokriti stroški za stroje. Zategadelj se trudi trgovinsko ministrstvo, da razširi prevedbo (prodajo). Tako je trgovinsko ministrstvo v nekaterih primerih posredovalo pri oddaji javnih del malemu obrtu in je zlasti vplivalo na razdelitev malemu obrtu pridržanih 25 odstotkov vse dobave usnjenega blaga za armado. Pri črevljarjih pa je dobavna množina, ki jo je razdeliti (okroglo 60.000 parov črevljev na leto), v jako neugodnem razmerju s številom obrtnikov, ki se priglase (okroglo 13.000.)

Vzroka je iskati v tem, da se mnogokrat precenjuje pomen teh dobav. Vzemimo, da more črevljar z ročnim delom izgotoviti en par vojaških čevljev na dan. Potemtakem bi vsa malemu obrtu prepuščena dobavna množina le 200 osebam dala opraviti celo leto. Stroški materiala za par čevljev (dobavna cena: 9.42 K) so, kakor je pokazal poskus obrtnega pospeševalnega urada, pri nakupu v malem (7.53 K) tako veliki, da ostane črevljarju pri ročnem delu okoli 2 K kot plačilo dela. Iz tega sledi, da posamezniku udeležba pri teh dobavah ne prinaša veliko koristi. Le dobro organizirana združba, ki dobi večje naročilo, more blago pod bistveno ugodnejšimi pogoji proizvesti in primeroma večji dobiček doseči. Tudi stroški za vložitev ponudbe, za preskrbitev vzorcev, za oddajo itd. se porazdele tu na večjo dobavno množino, dočim se razen tega zmanjšajo proizvodbeni stroški vsled skupnega nakupa usnja in vsled porabe strojev. Taka združba črevljarjev bo tudi laže dobavila blago, izdelano natanko po vzorcu.

Ugodnejše je stališče jermenarjev in sedlarjev. Leta 1900. je nemu prosilcu pripadlo povprečno naročilo za 600 K.

VI. Posojila obrtnim surovinskim, skladiščem, produktivnim in sličnim zadrugam.

Ta posojila imajo namen, lajšati težkoče ob snovanju pridobitnih in gospodarskih zadrug. Pozneje so obrtnikom navadno drugi kreditni viri na razpolago. Pripravljalna dela za ustanovitev takih zadrug je obrtni pospeševalni urad olajšal z izdajo spisa »Navodilo za osnovo in posloводство obrtnih pridobitnin in gospodarskih zadrug« („Anleitung zur Errichtung und Geschäftsführung gewerblicher Erwerbs- und Wirtschafts-genossenschaften“). Navodilo obsega potrebne pismene sestavke, kratka pojasnila o davčni in pristojbinski dolžnosti in številne vzorne primere za knjigovodstvo. Navodilo je na pismeno prošnjo dobiti brezplačno pri obrtnem pospeševalnem uradu.

Posojila obrtnim surovinskim, skladiščim, produktivnim in sorodnim zadrugam daje c. kr. trgovinsko ministrstvo ob naslednjih pogojih:

a) Vse take združbe morajo biti osnovane kot samostojne pridobitne in gospodarske zadruge na podlagi zakona z dne 9. aprila 1873. l.; drž. zak. št. 70.

b) Pravila naj jim bodo kolikor moči enotna in primerna uzornim pravilom nemških pridobitnih in gospodarskih zadrug na Avstrijskem.

c) Zadruga mora imeti nadzorni svet, ki mu je nadzorovati delovanje načelnštva.

d) Imeti mora urejeno, vsaj enostavno, tudi laiku umljivo knjigovodstvo.

e) Tuji kapital, ki ga ima zadruga (posojila in blagovni kredit) naj bo v primernem razmerju k lastnemu kapitalu (opravilni deleži in rezervni zaklad) in pa k načinu jamstva zadruga.

f) Gospodarsko slabejšim mora biti udeležba pri zadruzi omogočena s tem, da so določeni zelo majhni plačilni obroki opravičnih deležev.

g) Kredit smejo članom dajati surovinske zadruge le izjemoma in le v primernem razmerju k rezervnemu zakladu. Pri skladiščih (Magazingenossenschaft) in produktivnih zadrugah naj občni zbor določi najvišji znesek kredita, ki ga je dati članom, določi naj ga pa v razmerju k lastni imovini in k jamstvu zadruga.

h) Posojilo se da praviloma samo v okrepitev obratnega kapitala zadruga, v napravne namene le tedaj, če zadruga sama da iz lastnega večji del napravne glavnice.

i) Posojila se dajo na obrestno mero, ki se določa od leta do leta, in jih je vrniti v času ki se v vsakem primeru določi posebej. (Lani 3 1/2 0/0. Obresti je plačati poluletno naprej. Posojila so se dala najprvo za tri leta).

k) C. kr. trgovinsko ministrstvo in obrtni pospeševalni urad si pridržujeta, da smeta vsak čas pogledati knjige in korespondenco zadruga, ki je vzela kredit. Prošnje se vzamejo v pretres le, če so jim priloženi računski zaključki zadnjih treh opravičnih let ali, če zadruga še ne obstaja tako dolgo, dosedanj zaključki.

Do leta 1901. se je dovolilo 28 posojil v povprečnem znesku 3600 K iz državnega kredita, in sicer 9 zadrugam črevljarjev in usnarjev, trem mizarjskim in trem nožarskim zadrugam, dvema krojaškima zadrugama in nekaterim zadrugam drugih strok. Pri črevljarstvu gre navadno za osnovo lastne surovinske zadruga, pri mizarstvu, kovinskih rokodelcih in drugih obrtih pa za preskrbitev delovnim zadrugam potrebne obratne glavnice, ki pa se seveda porablja tudi za racionalen nakup surovin.

VII. Vplivanje na vzgojo učencev.

Ob dobrem stanju učenstva ne visi samo prihodnost učencev, ampak to vpliva sploh na razvoj obrtnega stanu. Zategadel je trgovinsko ministrstvo v obrtni pospeševalni akciji pred kratkim pričelo na gotove načine vplivati tudi na izobrazbo učencev. Taki načini so: pospeševanje razstav učenskih del in učenskih zavetišč (Lehrlingsheim, Lehrlingshort), dalje povzdiga poklicnega pouka pri mojstru s podpiranjem mojstrov za učence, izobražene v njih delavnicah (takozvani subvencionirani mojstrski pouk).

Kar se tiče razstav vajenskih del, naj bi se z darili za najboljša dela vzbudilo veselje vajencev do dela in dalo mojstrom, ki so jih izobrazili, javno priznanje. Take razstave tudi nudijo priliko za spoznavanje stanja strokovne vajenske izobrazbe in za primerjanje.

Zlasti se bo o izurjenosti, ki so si jo pridobili učenci v učni dobi, moglo soditi po tistih delih, ki so jih učenci izdelali na koncu učne dobe. Teh razstav naj bi se torej vdeležili pred vsem učenci, ki bodo svoje učenje dokončali v letu razstave; vendar pa se pridni učenci tudi že prvo ali drugo leto lahko pripuste k razstavam. Samo po sebi se ume, da morajo učenci razstavna dela izvesti sami in brez pripomoči. Razstave se po predlogu obrtnega pospeševalnega urada najbolje odrede tako, da se v mesecih januarju do avgusta v posameznih krajih za manjše okraje prirede krajevne razstave, trajajoče okoli osem dni, v mesecu septembru in oktobru pa naj bo na sedežu korporacije (trgovske in obrtniške zbornice, obrtno društvo, zadruga zveza), ki priredi razstavo, 14 dni trajajoča osrednja razstava predmetov, ki so na prejšnjih krajevnih razstavah dobili prva darila.

Da se razstave učenskih del organizirajo enotno, je trgovinsko ministrstvo dalo na podlagi dozdanih izkušenj po obrtnem pospeševalnem uradu izdelati „vodilna načela za prireditev razstav vajenskih del“ („Leitende Grundsätze für die Veranstaltung von Lehrlingsarbeitenausstellung“) in pa seznamek tistih učenskih del, ki jih je posebno priporočati za razstavitev. Če so krajevne ali osrednje razstave „vodilnim načelom“ primerno urejene, o čemer ima obrtni pospeševalni urad poročati trgovinskemu ministrstvu, dovoli

praviloma država krajevnim razstavam po 200 K, osrednjim pa po 400 K prispevka, tako da pokrije stroškov navadno ne dela težkoč, ker tudi trgovske in obrtniške zbornice, obrtna društva in občinski zastopi radi prispevajo v take namene.

„Vodilna načela“, seznamek nalog kakor tudi vse tiskovine, potrebne pri razstavah vajenskih del (prijavni in dopustilni listi, izpričevala, diplomi, poročilni obrazci) se dobé brezplačno na pismeno prošnjo.

Zavetišča za učence so naprave za oskrbo, varstvo in vzgojo učencev izven šole in izven dela pri mojstru. O teh zavetiščih je izdalo trgovsko ministrstvo spis „Ustanovitev zavetišč za učence, pripomoček pri vzgoji obrtniškega naraščaja“ („Die Errichtung von Lehrlinghorten, ein Hilfsmittel bei der Heranbildung des gewerblichen Nachwuchses“). V tem spisu je razložena korist takih zavodov in pojasnjena njih uredba. Trgovinsko ministrstvo je izjavilo, da bo ustanovitev zavetišč za učence podpiralo z zmernimi prispevki; vzdrževanje pa je seveda prepuščeno udeleženi krogom. Poprej omenjeni spis se dobi na zahtevo brezplačno.

S „subvencioniranim mojstrskim poukom“ naj bi se v primerih, ko ne zadošča strokovno šolstvo, omogočil obrtniškem naraščaju dobro urejen poklicni pouk in naj bi se za to dobrim mojstrom dala primerna odškodnina. Mojstri različnih obrtov, ki se zavežejo, da se bodo držali gotovih določb, določenih v učni pogodbi, naj bi dobili za vsakega dokazano dobro izobraženega učenca subvencijo. Svoj čas se v posebnih razglasih pripravijo podrobne določbe.

Nekdanja organizacija obrtnikov.

(Dalje.)

Obrtni cehi so bili za tisti čas, ko so nastali, velikankega pomena, ki se je javljal v pripoznanju obrtnega dela; obrtni delavec se je lahko napram drugim stanovom družabno in gospodarsko kot svoj stan organiziral. S pomočjo cehov se je posrečilo meščanu družabno in gospodarsko se od plemstva osamosvojiti. Takratni obrtniki so bili navezani na to, da se družijo, ker se posamezniki niso mogli ubraniti krivic vladajočih stanov.

Naravno je torej, da so nastale obrtne združitve v svrhu varstva obrtnih interesov. Z združenim nastopom pa se niso samo ubranili zunanjih napadov, ampak dosegli so tudi celo vrsto predprav.

Srednji vek je bil doba privilegijev vsake vrste, naravno je tedaj, da so tudi cehi segali po privilegijih. Čut skupne moči, katera jih je tako uspešno branila sovražnika, jim je dal zavest moči, mogočnosti; skupna moč jim je pridobila tudi nebroj privilegijev in monopolov. Tekom časa so cehi bili sredstvo v dosego neopravičenih dobičkov, ker so izključevali konkurenco. Vsak se je trudil postati član cehe, ko je bil pa član, je branil drugim vstop v ceho. Tako so bila naposled cehovna pravila kriva, da je vse obrtno življenje hiralo.

Najstarejša pravila o cehih so iz Wormsa (ceh brodarjev 1106), Würzburga (1128) itd. Takratni cehi pa so bili le rahla zveza strokovnih drugov. Pozneje šele v 13. in 14. stoletju, so cehi v deloma tudi krvavih bojih zoper staro patricijsko mestno upravo dobili priznanje in potrdilo svojih pravil, kakor tudi čimdalje večji vpliv na mestno upravo, volilno pravico v mestno starešinstvo itd.

Tako so postali cehi v mnogih mestih tudi politični faktorji, osobito tam, kjer je bila mestna uprava demokratska. Iz prvotno zasebnih zvez v svrhu varstva stanovskih, verskih in družabnih zadev in interesov so se razvile politične korporacije, katere so v mnogih mestih priborile obrtnikom prvo besedo v upravi mesta. V nekaterih mestih je postal samo tisti deležen glasu v mestni upravi, kdor je bil član kakega ceha, da celo meščan je mogel postati samo član ceha. V takih mestih so se združevali tudi neobrniki v cehe, ali pa so vstopali v poprej čisto obrtne cehe, tudi se je več majhnih obrtnih cehov združilo v en večji političen ceh (ako so bili sami zase premajhni); v isti namen so se obrtniki ene vrste, katerih je bilo za poseben ceh premalo, priključili kakemu drugemu cehu, ki so si ga ustanovili obrtniki kake popolnoma druge vrste. V takih slučajih so se osnovali v tem (samo političnem) cehu zopet posebne zveze strokovnih tovarišev v varstvo čisto obrtnih zadev.

V 15. stoletju so bili po vseh mestih obrtniki vseh vrst organizovani v cehih, in mojstri so imeli v mestnem starešinstvu svoj glas.

Pogoji sprejema v ceho so bili:

1. neomadeževano ime;
2. zakonsko rojstvo, in
3. izpričevalo sposobnosti, kakor bi se namreč danes reklo.

Način izučenja je bil natanko določen.

Vsakdo je moral prebiti določena leta kot učenec, potem je moral biti nekaj let pomočnik, nakar je moral iti na potovanje na tuje. Ko je na to izdelal takozvano „mojstrsko delo“, je moral biti še nekaj časa „za poskušnjo“.

Odločilno besedo v cehu je imel občni zbor cehovih sodrugov, ki je izvolil za tekoča opravila načelnika in odbor.

Ti organi cehov so morali:

1. varovati izključno obrtno pravico sodrugov napram izven cehe stoječim rokodelcem;
2. uravnati obrtne razmere sodrugov z določilom cene, določilom števila pomočnikov, nakupovanjem blaga i. t. d.
3. so imeli obrtno policijo nad sodrugi, predvsem obrambo zoper nepošteno konkurenco, in
4. so imeli nad mojstri, pomočniki in učenci posebno obrtno sodstvo.

Od 17. stoletja sem so začeli cehi vsled prenapetega vporabljanja vpeljanih načel, katera so rokodelstvo visoko povzdignila, propadati.

Cehovne predpravice, ki so bile postale jako velike, so se začele vporabljalati ali bolje rečeno zlorabljalati v korist malega števila bogatih obitelji in v krivično zbiranje bogastva s pritiskanjem cen i. t. d. Iz strahu pred konkurenco se je vzprejemanje novih članov v cehe kolikor mogoče omejilo. Nekateri cehi so si dosprejemali sploh samo sinove članov, nekateri nobenega zunanjega. Tudi so si znali pridobiti cehi čez ozidje mesta v nekem okrožju kupovati vse v mestu i. t. d.

Kakor na mnogih drugih poljih, tako je bil tudi tukaj deželni knez zastopnik skupnih interesov zoper pridobljene krivične predpravice posameznih družabnih zvez.

Kako se je to vršilo, hočemo opisati pozneje s posebnim ozirom na avstrijske cehe; še prej pa nam bodi dovoljeno opisati cehovne razmere, kakršne so bile pri nas doma, špocialno na Kranjskem oziroma v Ljubljani.

Najveljavnejši in najbogatejši ceh je bil trgovski. Nikomur se ni posrečilo vriniti se v to zadrugo, če ni bil

prostovoljno sprejet. V mestnem zastopu ljubljanskem, ki je bil sestavljen iz notranjega sveta dvanajsterih in iz unanjnega sveta štirindvajset svetovalcev, so imeli trgovci notranji svet popolnoma v svojih rokah.

Za časa postanka cehov je obstajal samo notranji svet dvanajsterih svetovalcev, in na čelu mesta je bil mestni sodnik. To gosposko so si volili meščanje, trgovci in obrtniki sami, na te volitve ni imel nihče niti najmanjšega vpliva. Samo trgovci in obrtniki so bili meščanje v pravem pomenu besede že izpočetka ter so uživali vse mestne pravice. Bili so tudi naprej edini stanovalci mesta; toda izza 14. stoletja sem so se začeli naseljevati v bližini mesta plemiči in duhovščina. Živahno življenje mestno, rastoče potrebe so jih privabile; toda v mestu se niso naselili, ker bi se bili morali potem podvreči mestni gosposki.

Nekdanja Ljubljana je bila majhno mestece. Hišice so stale na rebri Gradu do Ljubljanice od črevljarskega mostu do Florjanskih ulic.

Plemstvo in duhovščina pa se je naseljevala na levem bregu Ljubljanice. Tako je tu nastal nov od starega popolnoma ločen del mesta, katerega je združil zid s starim mestom šele leta 1416. Meščansko in gosposko sodišče sta bila popolnoma ločena, in kakor se ne bi bil meščan nikdar podal, če bi ga poklicala gosposka pred svoje sodišče ter ga hotela soditi po svojih postavah in običajih, prav tako bi se bili tudi plemiči uprli, ako bi hoteli meščani z njimi postopati. Stanovalci Ljubljane so se delili potemtakem v meščane, plemstvo in duhovščino, in v tujce, to je ljudi brez vsakih pravic.

Za vsprejem med meščane se jih je vedno veliko oglašalo; toda ni bilo lahko doseči tega. Mestni zastop je v slovesni seji sklepal o tem, ali naj se prosilec sprejme ali ne.

Vsakdo, kdor si je hotel v Ljubljani svobodno in samostalno služiti svoj kruh, je moral gledati, da ga je mestni magistrat sprejel med meščane: brez tega ni mogel postati drugega nego pomočnik, hlapec ali dninar.

Ker je pa mestni magistrat smel odkloniti sprejem v meščanstvo, komur je hotel in so imeli trgovci in obrtniki pri mestni upravi prvo in zadnjo besedo je umevno, da ni bil nihče sprejet med meščane, kdor ni bil niti trgovec niti obrtnik. Preden se mu je podelila meščanska pravica, je moral skrbeti za to, da ga je ceh sprejel medse in mu podelil mojstrsko pravico; brez tega ni smel upati, da postane kdaj meščan. Celo pomočnik ni mogel dobiti dela pri nobenem mojstru, če ni bil sprejet v ceh.

Ta običaj je bil velikega pomena.

Kakor smo že omenili je moral vsakdo, kdor je hotel vstopiti v ceh, donesti dokaz neomadeževanega imena. Ta dokaz je donesel z „učnim pismom“.

Vsa učna pisma pomočnikov so bila shranjena v cehovni škrinji, kadar je šel pomočnik na tuje, kar je moral storiti vsak, ni dobil tega pisma s seboj, temveč le prepis s cehovnim pečatom, original je ostal v cehovni škrinji. Ako je dobil v drugem mestu dela, oddati je moral ta prepis v ondotno cehovno škrinjo, kjer so ga hranili toliko časa, da je odšel zopet dalje po svetu. Gorje mu, ako bi pa izgubil ta prepis; silne težave bi imel dobiti drugega. Dokazati bi moral, da ga je izgubil po nesreči, in da ga ni prodal ali sicer oddal sam iz rok, n. pr. zastavil i. t. d. S tem so hotele zadrage prepričati, da ne bi drugi, ki bi kupili ali ukradli učna pisma, sleparili po svetu z njimi, ne da bi se priučili dotičnega rokodelstva.

Kdor ni bil član ceha in mu ni že bila podeljena mojstrska pravica, ni smel nobenega obrta samostojno izvrševati, ampak je moral služiti kot pomočnik. Mojstrom pa so zopet rokodelci vsakega silno neradi proglasili, ker so se bali konkurence. Pri mnogih obrtih, kakor smo že omenili, je bilo dovoljeno število mojstrov natančno določeno. Kdor pa ni postal mojster, tudi ni bil sprejet med meščane.

Drugih posebnih pogojev za sprejem v meščanstvo pa tudi ni bilo. Kdor je bil katoličan in je bival nekaj časa v mestu — če je bil tudi poprej podložen kaki gosposki, torej osebno neprost, ga vendar mesto ni moralo oddati nazaj — je bil v to sposoben. Vendar je mesto stavilo dostikrat mnogo pogojev. Tako n. pr., da se mora prosilec oženiti in vzeti hčer kakega mojstra njegovega ceha, da mora kupiti hišo i. t. d.

Mestni magistrat je imel sicer pravico, toda je kaj redkokrat sprejel med meščane koga, ki ni bil član ceha, oziroma, ki ni imel mojstrske pravice.

Dostikrat so se branili tudi mojstri takega rokodelstva, ki ni imelo omejenega števila članov, sprejeti koga v ceho, oziroma med se. Ker so se bali za svoj dobri zaslužek, vedeli so vedno dovolj vzrokov, zakaj tega ali onega nočejo med se. Poudarjali so, da je mojstrov tega rokodelstva v mestu že več kot dovolj in da že sami komaj izhajajo s svojim zaslužkom, da imajo sami dela premalo i. t. d.

Odločilno besedo je imel pač tudi pri podelitvi mojstrske pravice mestni magistrat, ki je smel iz svoje volje brez ozira na cehe in mojstre podeliti komu mojstrsko pravico. Toda baš ker so imeli trgovci in obrtniki v magistratu svoje glave, zgodilo se je to malokdaj. „V debelih sodnijskih protokolih ljubljanskega mesta“, pripoveduje Ivan Vrhovec v svoji knjigi „Ljubljanski meščanje v minulih stoletjih“ in teh protokolov se je od l. 1521. do 1875. ohranilo precejšno število, „bero se mnoge pritožbe, v katerih prosijo po mojstrih nazaj potiskani pomočniki rokodelskega stanu, naj jim magistrat podeli mojstrsko pravico iz svoje oblasti, ker mu mojstri nagajajo zgolj iz hudobnosti ali pa iz nevoščljivosti. A le prav malokrat sem naletel na magistratov sklep, naj se da takemu zatiranemu rokodelcu mojstrska pravica. Mestna gosposka se je rajši sešla po trikrat, štirikrat in petkrat ter izkušala zlepa mojstre in prosilce pobotati, predno je podelila to pravico iz svoje oblasti“.

Pozneje bomo videli, kako so višje oblasti v 18. stoletju posegle v ta krivični monopol trgovskega in obrtnega stanu.

Kako so si znali trgovci in obrtniki varovati svoj pridobljeni monopol do izključnega samostojnega izvrševanja svoje trgovine ali obrta, nam najbolj ilustrirajo sledeče številke.

Ljubljana je imela v drugi polovici osemnajstega stoletja (okoli leta 1770 do 1780) okroglo 10.000 prebivalcev, med temi dobrih 6000 žensk; ostane torej še vedno 4000 prebivalcev moškega spola, meščanov pa je bilo od teh komaj 10% to kakih 400.

Kakor smo že omenili, so se nazivali za meščane samo tisti, katere so sprejeli meščani prostovoljno medse; morali so se pečati z enim od takozvanih meščanskih poslov: ali s trgovino ali z obrtom oziroma rokodelstvom.

Tako je sedaj ena tretjina mestnih prebivalcev, obstoječa iz trgovcev in obrtnikov, gospodovala celemu mestu.

Število mojstrov v posameznih cehih je bilo zelo omejeno; tako je štela Ljubljana samo 25 samostojnih trgovcev v drugi polovici osemnajstega stoletja. Ti so bili združeni

v trgovskem cehu ter so imeli notranji svet dvanajsterih v mestnem zastopu popolnoma v svojih rokah; trgovski ceh je bil s tem najvažnejša politična korporacija v mestu.

Isto toliko članov kakor trgovski ceh je štel tudi ceh krojačev, malo manjši je bil ceh črevljarjev (22 članov), pekov (18 članov), kramarjev (16 članov), mesarjev (12 članov) itd. (Dalje prih.)

Obrtniške vesti.

Državne ustanove za obiskovalce obrtnih šol. Za prihodnje šolsko leto razpisuje naučno ministrstvo več državnih ustanov za obiskovalce obrtnih šol. Ustanove znašajo za ljubljansko c. kr. umetno-obrtno strokovno šolo 40 K na mesec in veljajo za vso učno dobo. Te ustanove so osobito tudi namenjene obiskovalcem zimskih kurzov za stavbne obrtnike (zidarje, tesarje in kamnoseke). Prošnje za take ustanove je nasloviti na naučno ministrstvo, vložiti pa jih je najkasneje do 15. maja pri ravnateljstvu onega zavoda, v katerega želi prosilec vstopiti. Prošnji morajo biti pridejane naslednje priloge: Krstni list, domovinski list, učno ali delavsko izpričevalo (če se prosilec zglašča za vstop v zimske kurze za stavbne obrtnike), zadnje šolsko izpričevalo in ubožni list. — S tem opozarjamo naše čitatelje na zgornje ustanove s pristavkom, da daje vsa potrebna pojasnila v tej zadevi drage volje ravnateljstvo c. kr. umetno-obrtno strokovno šole v Ljubljani.

Načrt zakona o varstvu proti umazani konkurenci. V prvi povelikonočni seji državnega zbora dne 24. apr. 1906 je vlada predložila poslanski zbornici načrt zakona o varstvu proti umazani konkurenci. Poglavitne določbe tega zakonskega načrta so naperjene proti neresničnemu trgovinskemu hvalisanju, proti dejanjem, ki lahko v trgovskem obratu provzročajo zamenjave proti neresničnim dejanskim podatkom o drugih trgovskih podjetjih; konečno se ta zakonski načrt obrača tudi proti izdajstvu in drugemu podobnemu kršenju trgovskih in obratnih tajnosti. Načrt obsega tudi splošno določbo proti takemu prekoračenju trgovske konkurence, ki očitno nasprotuje dobrim običajem. Načrt, ki temelji ponajveč na civilnopravni podlagi, daje oškodovanim s konkurentom pravico, da smejo zahtevati, da morajo oni, ki se ne ravnajo po predpisih zakona, svoje protipostavno postopanje v bodoče opustiti; v onih slučajih pa, kjer je protipostavno ravnanje povzročilo kako škodo, imajo oškodovanci tudi pravico na povrnitev škode. Spore o pravnopravnih zahtevah, izvirajočih iz tega zakona, razsojajo trgovska sodišča, oziroma trgovski senati pri sodnih dvorih ali pa samostojna okrajna sodišča v trgovskih zadevah. Po predloženem zakonskem načrtu spadajo pred kazenska sodišča gotova dejanja, toda le pod tem pogojem, ako so se izvršila namenoma in pod otežujočimi okolščinami; ta dejanja so posebno neresnično hvalisanje, dalje dejanja, s katerimi se druga trgovska in obrtna podjetja kot manjevredna neupravičeno zapostavljajo in konečno kršenje trgovskih in obratnih tajnosti. Kazensko postopanje se vrši pred posameznim sodnikom, ali so pa k istemu poklicani sodni dvori. V nekaterih slučajih odločuje kot kazenska oblast tudi politična oblast, posebno v slučajih neupravičenega prilaščanja odlikovanj, pravice i. t. d.

V zvezi z ravnokar v glavnih potezah orisanem zakonskem načrtu predložila vlada še drug zakonski načrt glede premembe sedaj veljavnega obrtnega reda. Te premembe se tičejo oznamovanja obratovišč, imenovanja obratovišč in dovoljenja uporabe cesarskega orla.

S to predlogo je vlada slednjič vendar vstregla živi potrebi, da se konkurenca zakonskim potom uredi. Vsak soliden trgovec in obrtnik mora pač želeči, da predloga čimpreje postane zakon, ker le potem bo mogoče priti v okom umazani konkurenci, ki je dosedaj vedno bila dobro sredstvo, da se je slabo, izprijeno blago vsiljevalo konzumentom na škodo teh in na še večjo škodo poštenih producentov, trgovcev in obrtnikov.

Ortna zadruga na Bledu priredi skupno z obrtno zadrugo v Radovljici lokalno razstavo vajenških del za radovljiški okraj od 5. do 19. avgusta t. l. Razstavni odbor, ki stoji pod pokroviteljstvom g. Otona pl. Detele, c. kr. okr. glavarja v Radovljici, se je konstituiral dné 18. marca t. l., in sicer tako-le:

Načelnik g. Jakob Peter nel, župan na Bledu; podpredsednik g. Ivan Rus, načelnik obrtne zadruga na Bledu; referent gospod Franjo Rus, vodja obrtne nadaljevalne šole na Bledu; blagajnik g. Alojzij Novak, nčitelj obrtne nadaljevalne šole na Bledu, ter gosp. Dragotin Repe, občinski tajnik na Bledu. Za obrtno zadrugo v Radovljici so izvoljeni za odbornike: Gospod Ivan Sartori, načelnik; g. Ivan Vurnik in g. Josip Pogáčnik, odbornika obrtne zadruga v Radovljici. Okolnost, da so se take razstave priredile na Češkem že l. 1901. v 36 krajih z največjo udeležbo 418 in najmanjšo 12, skupno 2520 vajencev, je zelo uvažanja vredna. Prošijo se vsi mojstri radovljiškega okraja, da vplivajo na svoje vajence, da se razstave udeležé, kar bode gotovo v korist in povzdigo obrtnega stanu. Tekoče dni dobé mojstri gori imenovanih zadrug pozivé, da zglasé vajence k udeležitvi razstave. Mojstri, ki ne spadajo v omenjene obrtne zadruga, naj se pismeno oglasijo, da se jim pošljejo potrebne tiskovine. Razstavni odbor pozivlja torej vse mojstre, naj se njih vajenci gotovo udeležé razstave, posebno tudi radi tega, ker se tujcem, ki so ravno v tem času na Bledu, lahko tem potom pokažejo naši domači izdelki rokodelstva.

Zadružne vesti.

Občni zbor zadruga gostilničarjev, kavarnarjev in žganjetočnikov v Ljubljani, ki bi se bil imel vršiti dné 26. aprila t. l. v mali dvorani „Mestnega doma“, se je moral zaradi nedostatnih prostorov preložiti na poznejši čas. Ker se je zbralo čez 200 zadružnih članov, je postala dvorana premajhna, zato se je sklenilo tekom 14 dni sklicati nov občni zbor.

Posredovalnica dež. zadruga brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani je pri načelniku gosp. Mate Valentiču, Selenburgove ulice. — Pristojbina za člane: 40 v, za nečlane 1 K. Pomočniki so pristojbine prosti.

Posredovalnica „Slovenskega obrtnika“

Priobčevanje oglasov in ponudb za delo v tej rubriki je za naročnike lista brezplačno. Nenaročniki plačajo za enkratno objavo: Samostojni obrtniki 80 v, pomočniki in vajenci 50 v, kateri znesek je vnaprej poslati. — Naznanila sprejema upravništvo „Slovenskega obrtnika“.

Hiša v Ljubljani, v kateri se nahaja dobro idoča **gostilna** kakor tudi velik hlev, proda se takoj. Več poizve se v upravništvu „Slovenskega obrtnika“.

Pozor! Črevljarji Pozor!

Surovinsko društvo

črevljarske obrtne zadruga

v Ljubljani, Sv. Petra nasip 7

priporoča svojo bogato zalogo vseh

čevljarskih potrebščin.

Kupujte edino le v surovinskem društvu

in prepričali se bode o dobrem blagu in nizki ceni. **Držite se gesla: Svoji k svojim!**

Prodajalna je na

6 **Sv. Petra nasipu v Ljubljani.**

Lepa priložnostna darila!

Krasna darila ❖ ❖

za razne prilike:

ure, verižice, zapestnice,
najrazličnejšo

zlatnino in srebrnino
sploh, tudi v modernem, secesijoni-
stičnem slogu, po najnižjih cenah pri-
poroča p. n. občinstvu

Fran Čuden

urar in trgovec v Ljubljani, Prešernove ulice.
Filijalka: Mestni trg. 7

Nov ceniki tudi po pošti brezplačno.

POZOR! Prva slovenska zaloga
zobotrebcev.

Lastnik: Josip Plankar, Dolenjska cesta 53.

Cenjeni gostil- ničarji se opo- zarjajo, da je to edina sloven- ska tvrdka.	100 butarc	K 1:20	Odiemalcem, kateri naročé večje število, primeren po- pust.
	" "	1:80	
	" "	2:60	
	" "	3:20	
	" "	5:20	
Cene nizke. — Postrežba točna.			

7

Ivan Sirk klavec in prekajevalec mesa v Ljubljani
Poljanska cesta 7, prodaja na drobno v Šol. drevoredu

priporoča p. n. občinstvu, sosebno gg. gostilničarjem svoje izborno
prekajeno in okusno prašičje meso. — Jako fine klobase,
izborna šunka in drugo vedno sveže, v stroko spadajoče blago
vsak dan na razpolago. — Pošilja se tudi po pošti. 8

Prva dolensjska
tvornica lončenih peči
Iv. Appe v Kandiji
pri Novem mestu

priporoča sl. občinstvu in častiti duhovščini
svojo bogato zalogo 7

lončenih peči in štedilnikov

za stanovališča, šole, župnišča, gostilne in večje
dvorane. Trpežnost peči proti vročini in nespremen-
ljivost barve odlikujeta izdelke te tvrdke pred vsa-
kimi drugimi.

Jamstvo zagotovljeno, postrežba
poštena, cene nizke.

Tvrdka

ČEŠNIK & MILAVEC

Špitalske ulice v Ljubljani Lingarjeve ulice

priporoča slavn. občinstvu

izvanredno lepo svojo zalogo

suknenega, modnega

manufakturnega blaga

po najnižji ceni. 12-7

!! Postrežba strogo solidna !!

Ustanovljeno leta 1852.

Milko Krapeš, urar
v Ljubljani,

Jurčičev trg št. 3, pri železnem mostu

priporoča svojo bogato zalogo

zlatih, srebrnih, tula- in nikelastih
ur, verižic, stenskih in nihalnih ur, uhanov in prstanov

Kupuje in zamenjava staro zlato in srebro.

Gosp. urarjem v mestu in na deželi priporočam izredno
veliko svojo **zalogo furnitur.**

Glavno zastopstvo za Kranjsko **zaloge strun za
nihalne ure** v vseh dolžinah in debelostih. 24-8

Cenik tiskovin

☐☐ za vodstvo obrtnih zadrug. ☐☐

Izdala deželna zveza kranjskih obrtnih zadrug.

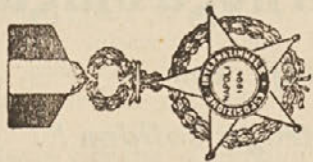
Založila tiskarna **J. Blasnika nasledniki v Ljubljani**, Breg 12.
Obr. 1. **Učna pogodba** 10 kom. 20 v. Obr. 2. **Knjiga združnih
dohodkov** 10 kom. 60 v. Obr. 3. **Knjiga združnih stroškov**
10 kom. 60 v. Obr. 4. **Zapisnik pomočnikov** 10 kom. 60 v. Obr. 5.
Zapisnik združnih članov 10 kom. 60 v. Obr. 6. **Združnih
vajencev** 10 kom. 60 v. **Pobotnice**, blok à 100 listov 1 blok 80. v

Matko Malovič

mizar v Novem mestu

se priporoča slavnemu občinstvu v iz-
vršitev poljubnihv mizarstvo stroko
spadajočih delkatera izdeluje mehaničnim načinom v
najraznovrstnejšem poljubnem slogu
solidno in poceni.**Ivan Kregar**

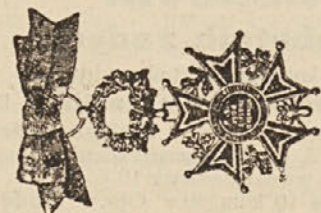
v Ljubljani, Poljanska cesta 15

izdeluje predmete iz bronca, poniklja,
posrebri in pozlati stare stvari.**Stavbeno, umetno in konstruk-
cijsko ključavničarstvo.**

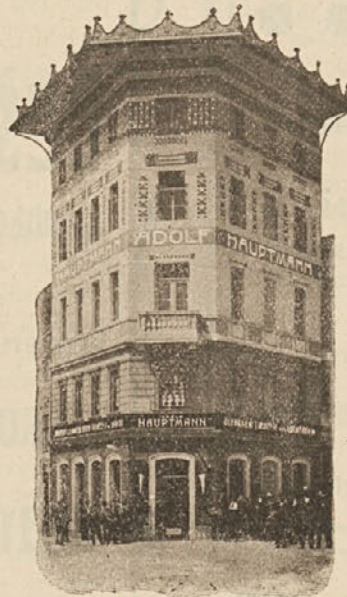
Hidravlične vidre in sesalke

Josip Weibl

J. Spreitzerja nasl. Ljubljana, Slomškove ulice 4

priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti du-
hovščini v izdelovanje v to stroko spadajočih pred-
metov: žično omrežje na stroji, obhajilne mize,
ograje na mirodvoru, obmejno omrežje, vežna
vrata, balkoni, verande, stolpne križe, štedil-
nike, strelivo, železna okna, železne stole itd.
Specijaliteta: valjni zastori in solnčne plahite
po najnovšem sistemu s samodvigalnimi oporami
brez vijakov**Prodaja na debelo in drobno!**

Ceniki zastonj in franko!

Ceniki zastonj in franko!

Ustanovljeno leta 1832.

**Priznано najboljšo in najizdatnejše
oljnate barve**firnež, edino le iz kranjskega la-
nenega olja, in**najfinejše lake**
angleške, za vozove, kočije itd.**barve za umetnike,
fine oljnate barve za
študije** dr. Schönfelda;**akvarelne barve,** trde in
tekoče;**tempera-barve** v tubah za
umetnike in šolo,**pastelne barve, razno-
barvne tinte, tuše in
barve za obreze knjig,
bronce, slikarsko platno
in papir, palete, škatlje
za študije, čopiče za
umetnike, slikarje** cerkvā

in sob, pleskarje in mizarje

najnovejše slikarske vzorce,
prodaja in ima v zalogi:**Adolf Hauptmann**Prva tovarna oljnatih barv, firnežev,
lakov in steklarskega kleja.Največja zaloga mavca (gips), karboli-
neja, kleja za mizarje, hišnih fasadnih
barv za apno in najboljših čopičev za
zidarje in vsako obrt.

Zahtevajte cenike!

L. MIKUSCHtovarna dežnikov in solnčnikov
v Ljubljani, Mestni trg št. 15

priporoča

svojo veliko zalogo

**dežnikov
in solnčnikov**priprostitih in elegant-
nejših. solidno, trpežno
izdelanihpo najnižjih tovar-
niških cenah.

Prevleke in poprave izvršev se dobro in poceni

Lepe priloznosti

naj ne zamudi, kdor hoče poceni kupiti

hišo v Črnomlju

na Glavnem trgu št. 18,

pripravno za vsako obrt in trgovino.
Ker je v bližnji bodočnosti zasigurana
gradnja železnice skozi Črnomelj, je
upoštevati, da se more sedaj kupiti po
ceni. — Pojasnila daje

g. Davorin Frančič v Novem mestu.

Krojač

Fran Jeločnik

Ljubljana, Trubarjeve ulice 2

priporoča slav. občinstvu svojo

krojaško obrt.Naročena dela izvršujejo se
točno in ceno.**Panorama-Kosmorama**v Ljubljani, Dvorni trg 3
pod „Narodno kavarno“Stalna
razstava od-
likovanih izvornih
slik na steklu. o Vsak
teden nova serija. Poto-
vanje po vsem svetu. Jako
zanimivo in poučljivo za
odrasle in mladino. Zna-
menitost prve vrste za
slehernege. Elektr.
razsvetljava**Tovarna
stolov****Franceta Švigeljna**

na Bregu, p. Borovnica, Kranjsko

izdeluje

vsakovrstne stoleod preprostih do najfinejših po
najnižjih cenah brez konkurence.Ilustrovani cenik pošlje se na zahtevo
zastonj in franko.